

Gálakoncert és irodalmi antológia a szolidaritásért

A szabadság dominója

Segíts a magyaroknak! A lengyel társadalom megmozdult a budapesti forradalom védelmében

Programok

- 1. ÜNNEPI GÁLAKONCERT**
1956 – lengyel–magyar szolidaritás. Koncert a magyar forradalom emlékére.
Időpont: 2006. október 24., 20 óra, Művészetek Palotája.
Lech Kaczynski és Sólyom László államfők védnökségével.
A Művészetek Palotája előcsarnokában, Lengyelek–magyarok: találkozás a kommunizmus korában című kiállítást lehet megtekinteni.
- 2. 1956-OS LENGYEL–MAGYAR PLAKÁTKIÁLLÍTÁS**
2006. október 17. – november 3. között látható a Lengyel Intézet kiállítótermében.
- 3. ANYÁK IDEJE – SZÍNHÁZI ELŐADÁS A CORVIN KÖZBEN**
2006. október 21-én és 22-én este 7 órakor a Corvin közben. Az előadások ingyenesek. A darabot a poznai események 50. évfordulójára rendezték és mutatták be Poznanban az Ewa Wójciak által vezetett Teatr 8 Dnia (A 8. Nap Színháza) előadásában.
- 4. LENGYEL TOLLAL A MAGYAR OKTÓBERRŐL – VERSANTOLÓGIA**
A bemutató időpontja: 2006. október 22., 15 óra, Uránia Nemzeti Filmszínház.
- 5. BUDAKESZI SRÁCOK – FILM**
A díszbemutató időpontja: 2006. október 22., 16 óra, Uránia Nemzeti Filmszínház.
- 6. HTTP://WWW.1956.PL**
Poznan–Budapest, 1956: A szabadsághoz vezető közös utak – ez a főcím olvasható azon az internetes portálon, amelyet a lengyel külügyminisztérium készített együttműködésben egyebek mellett a magyar 1956-os emlékbizottsággal, s amelyen hét nyelven lehet olvasni elemzéseket az ötvenhatos poznai és magyarországi eseményekről és előzményeiről.
- 7. SZABADSÁGHARCOS – FREEDOM FIGHTER, 1956**
A Lengyel Intézet részt vesz az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Történelemtanók Egylete és az 1956-os Intézet által a magyar diákok számára szervezett Szabadságharcos – Freedom Fighter, 1956 vetélkedőn. A Lengyel Intézet multimédia-projektort ajánlott fel a győztes csapatok egyikének.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Ötven évvel ezelőtt jól bizonyította a lengyel társadalom együttérzését a magyarok megsegítésére indított hatalmas segélymozgalom, amely ahhoz is hozzájárult, hogy félredobva az addigi semmitmondó, a szocializmust építő népek barátságáról szóló frázisokat, a két nép tagjai visszatérjenek a hagyományos barátság eszméjéhez. A lengyel állam a forradalom évfordulóján kiadványok, rendezvények sorával emlékezik 1956 októberére.

Az ünnepségsorozat csúcspontja a budapesti gálakoncert. A Lengyel Köztársaság budapesti nagykövetsége, a budapesti Lengyel Intézet és a Művészetek Palotája közös szervezésében megvalósuló koncerten a legnevesebb lengyel zeneszerzők művei hangzanak el – Magyarországon többnyire először – az 1956-os magyar forradalom tiszteletére. A kortárs lengyel zene négy alkotása – *Artur Malawski: Hungaria, 1956*, *Witold Lutoslawski: Gyászzene, Krzysztof Penderecki: Lacrimosa, Wojciech Kilar: Exodus* – szerepel a műsoron, mind a négy más-más művészi stílust képvisel. Összeköti őket, hogy – többé vagy kevésbé közvetve – a kommunista diktatúra elleni 1956-os magyar felkelés 50. évfordulójához kapcsolódnak. Az első két mű – címében vagy ajánlásában – Magyarországhoz kötődik, a másik kettő a diktatúra elleni hasonló lengyel lázadásra utal, és a Szolidaritás szakszervezet megalakulásához kapcsolódik.

Artur Malawski (1904–1957) két szimfónia, kamara- és zongoradarabok, valamint a tátrai folklórra utaló *Wierchy* (Hegycsúcsok) című balett szerzője. A levert magyarországi antikommunista lázadás hatására komponálta Malawski szimfonikus zenekarra a *Hungaria, 1956* című művét (az első előadás után a címből politikai okokból elhagyták az évszámot, s csak a *Hungaria* szó maradt meg). Witold Lutoslawski (1913–1994) kora egyik legnagyobb zenei egyénisége, aki mélyen érdekelt volt a ránk hagyományozott zenei nyelv és kifejezőerő szabályainak megújításában, ugyanakkor határozottan szembe helyezkedett az újdonság öncélú kultuszával, azzal, hogy az újszerűséget tekintjük a modern kompozíció legfőbb értékének. A vonózenekarra írt *Gyászzenét* (1958) Lutoslawski új alkotói korszakának bevezetőjeként tarthatjuk számon, amely még nem mutatja fel az alkotó kikristályosodott, érett stílusát, mesterségbeli tudását, de felmutatja azt az eredeti, „egyszeri” rendet, amelyet csak ebben az egyetlen műben alkalmazott a művész. Maga a cím és a kifejezés komolysága, drámaisága kétségkívül egybecseng azokkal az érzésekkel, amelyeket az ötvenhatos magyar események keltek a zeneszerzőben. Krzysztof Penderecki (1933–) a hatvanas évek elején vált híressé a világban olyan zeneszerzőként, aki radikálisan új, szokatlan, a vonós hangszerekből nem hagyományos módon előcsalt, tisztán zajhatású hangzásokkal dolgozik. Hamarosan kiderült azonban, hogy a szerző nem tekinti célnak, ideálnak a sti-

lisztikai szélsőségeket, hogy sokkal jobban vonzza egy olyan új szintézis, amely egyesíti az avantgárd eszközöket a hagyománnyal. A hetvenes évek végétől Penderecki nagy kedvvel nyúl késő romantikus mintákhoz, amelyeket átalakít, összekapcsol XX. századi zenei tapasztalatokkal, a régi expresszivitást új, individuális alakban mutatja be – szimfóniákban, operákban és vokális-hangszeres vallási tárgyú művekben. Ez utóbbiak közé tartozik a Lengyel rekviem (1980–83), amelynek egy-egy része a kommunista és a megszálló hatalom által okozott lengyel nemzeti tragédiáknak hivatott emléket állítani. Legkorábban a pár perces *Lacrimosa* rész született meg – 1980 decemberében (vagyis a Szolidaritás idején) mutatták be Gdanskban, az 1970-ben a hatalom ellen fellázadt hajógyári munkások tiszteletére emelt emlékkeresztek leleplezésekor. Wojciech Kilar (1932–) a hatvanas években mint a fiatal lengyel avantgárd egyik alkotója vált híressé. A zenekarra és kórusra írt *Exodus* (1979–81) akkor született, amikor a lengyel társadalom fellázadt a kommunista hatalom önkénye ellen, vagyis a Szolidaritás létrejöttékor. A koncerten közreműködik *Lukasz Borowicz* vezényletével a Lengyel Rádió Nemzeti Szimfonikus Zenekara (Katowice) és a Lengyel Rádió kórusa (Krakkó).

A lengyel és a magyar kiállító művészek – többek között *Roman Kalarus, Marian Oslizlo, Wieslaw Rosocha, Franciszek Starowieyski, Waldemar Swierzy, Krzysztof Ducki, Keresztes Dóra, Orosz István, Pinczehelyi Sándor, Schmal Károly* – az ötvenedik év-

forduló tiszteletére készült alkotásaikat mutatják be. A rendezvény úttörőnek számít, hiszen ebben a művészeti ágban még nem került sor ilyen rangú közös kiállításra. A budapesti kiállítás után a műveketVarsóban, majd Prágában és Belgrádban is bemutatják.

Shel olyan irodalmi alkotás nem született a magyar forradalom visszhangjaként, mint Lengyelországban. E verseket az évfordulóra a kiváló polonista, *D. Molnár István* szerkesztette kötetbe. Az antológiát a Ráció Kiadó jelentette meg a Magyar Írószövetség és a Lengyel Intézet támogatásával.

Június 28-án volt a tragikus kimenetelű „poznai június” ötvenedik évfordulója. A <http://www.1956.pl> olyan internetes oldal (főcíme: Poznan–Budapest – 1956: A szabadsághoz vezető közös utak), amely az események jobb megismerését kívánja szolgálni. A honlap hét nyelven érhető el: lengyelül, németül, angolul, oroszul és a visegrádi országok nyelvein – magyarul, szlovákul és csehül. Ez a projekt a Szabadság dominója elnevezésű kampány része, amelyben számos olyan multimédiális kezdeményezés kapott helyet, amely a visegrádi országok kommunizmus elleni erőfeszítéseit mutatja be. A honlap a legmodernebb interaktív technológia felhasználásával készült el annak érdekében, hogy a világháló fiatalabb felhasználói számára is vonzó legyen. Az elkészítését koordináló lengyel külügyminisztérium arra számít, hogy a következő egy évben 65 ezer olvasó látogatja meg a honlapot az egész világból.

SASHEGYI ZSÓFIA

Megtörtént eseményeken alapul az a játékfilm, melyet *Kovács István* A gyermekkor tündöklése című önéletrajzi regénye alapján forgattak egy zárt közösség 1956-járól. A szanatóriumi légkörben játszódó történet egy kisfiú szemzőgéből mutatja be a hétköznapokat, amelyekben az idill és a dráma váltja egymást. A Budakeszi srácok olyan történeteket mesél el, amelyekhez hasonlóan nem egyet ismer az ember saját környezetéből. Kovács István, akinek szinte képről képre, mondatról mondatra egyezik akkori élete a filmben látottakkal, saját bevallása szerint már túl van a megrendülésen, amelyet akkor érzett, amikor először látta a leforgatott jeleneteket. A megrendülés az ember árságának tudatosulása is, mondja az író, majd így folytatja: 1956 őse a személyes és közösségi megalázottság, kiszolgáltatottság elleni lázadás volt, s emiatt van annyi megmagyarázhatatlan rétege. Ezt a filmet egyfajta értelmezés genezisének érzi, a gyerek szemzőgéből, akinek időnként szintén része van a megalázottságban, és aki folyamatosan kiszolgáltatottnak érzi magát szűkebb és tágabb környezeté-

Budakeszi srácok – Kovács István regénye filmen

Lezáratlan történet

nek, s végül a történelemnek is. Ezért indul vissza a történet végén, a menekülő, a meghátráló útján, hogy budakeszi helyett pesti srácként vállalja a harcot. Ez egy lezáratlan történet, amelynek már a nézőben kell folytatódnia – teszi hozzá Kovács István, aki jó jelnek tartja, hogy a soproni bemutatón háromszázötven középiskolás diák fegyelmizetten ült a végig a filmet. Hogy az akciófilmek pergő képvilágán felnövekvő ifjúság közösséget tud vállalni egy kisfiú drámával átítatott hétköznapjaival, az azt je-

lenti, hogy talán megéreztek valamit a történelmi háttérből, a magyar sztálinizmusból s az ellene kirobbantott felkelésből is.

Az özvegyen maradt anya szerepében *Nagy-Kálózy Eszter* láthatjuk, aki érzékeny játékával teszi átérzhetővé azt a törékeny kapcsolatot, amely a számára szinte idegen kisfiú és közte van, amikor tíz év után magához veszi és Pestre

hozza gyermekét a vidéken élő nagymama házából. A színész szerint egy ilyen történet elmesélésében pontos jelenetekre van szükség ahhoz, hogy világos és tiszta képet kapjunk a két ember viszonyáról. Az anya féltésében benne van, hogy mennyire szereti a fiát, a hétköznapi érintkezés közöttük mégis hiányos – mondja Nagy-Kálózy Eszter, majd hozzáfűzi: csak az utolsó jelenetből derül ki, hogy mennyire fájdalmasak számára az elveszett évek, amelyeket már nem lehet visszahozni. Ez a film azonban csak érinti kettejük kapcsolatát, s tulajdonképpen arról szól, hogy egy kis közösség tagjai hogyan formálódnak a forradalmi események kapcsán. Fontos, hogy azonosulni tudjunk az egyes szereplőkkel, és általuk ráébredjünk arra, hogy ilyen helyzetben mivé válhatunk – teszi hozzá a színész.